

Egy egész hadsereg kell hozzá, hogy a liliputiak országába érkezett óriás jövevényt megköttözzék

A LEHETETLENT KELL LÁTVÁNNYÁ ALKOTNI

Gulliver és a Pokol

Gulliver — tenyerén lóháton, teljes díszben a liliputiak császárával
(Sinkó László és Inke László)

Swift nem írta meg ugyan Gulliver kalandzásait a tévék országában én azonban úgy bolyongok a négyes stúdió csodabirodalmában és környékén, mintha csak a méretek és arányok csúfondáros játékot úznének velem.

A megnyugtató az egészben az, hogy az emberek — embernagyságúak.

Persze kivéve a liliputiakat, akik különben szintén emberek, csak éppen jóval kisebbek...

Bonyolult világ ez. Amit az író, a költő szárnyaio fantáziája évszázadokkal ezelőtt megteremtett, vagyis a lehetetlent kell itt eleven látvánnyá alkotni a legmodernebb technika varázslataival.

A lehetetlent? Swift éppúgy, mint jóval előtte Dante, kora valóságának, társadalmának képét és annak kemény bírálatát emelte át tükörkép gyanánt a lehetetlenbe.

Minden hihetetlen itt és minden igaz.

A négyes stúdió tágas csarnokában Dante Pokol című művének egy jelenetét rögzítik. A műterem

végében égszínkének körfüggöny veszi körül a szinte bedíszítettlen játékeret, abban mozognak a színészek a számukra láthatatlan díszletek között... Dante, akit Sinkovits Imre személyesít meg, itt járja a Bánffy György testi valóságába bújt Vergilius kíséretében a pokol köreit.

Azok a színterek és dantei látomások, melyek körülveszik őket, hat-nyolc makettasztalon láthatók a műterem innenső felében. Mindig az éppen „játszó” makettra irányul egy-egy kamera; a színészeket, az emberszereplőket megint egy másik kamera veszi. Odafent a rendezőfülkében illesztik tökéletes egységbe — vagyis majd adáskor a néző készülékén megjelenő végleges képpé — a több kamera felvételeit.

— A színészek számára most még eléggé szokatlan a szituáció — tekint fel a monitorok sokaságából Rajnai András rendező. — Maguk elé kell képzelni a színészeknek a bármennyire mesészerű és csodálatos, de mégis csak tárgyi környezetet, le kell ülniük a láthatatlan zsámolyra, vagy trónusba, menniük kell az úton, ami nincs... Illetve mindezt egy monitoron szemlélhetik... Pantomimesek játszáskor elő nekik a mozgást, a cselekvés koreográfiáját, végigjárják előtük járásuk nem látható útvonalaival. Mindez pedig amin ülnek, állnak, utaznak, amit a kezükbe vesznek, a hegy, a meredély, amire felkapaszkodnak, a mélység, melynek széléig merészkednek... minden a Nagy Keverőasztalon montírozódik alájuk, föléljük, köréljük. Persze ilyen módon a dimenziók, a tárgyak és emberek, sőt az emberek és emberek közötti arányok is tetszés vagy szükség szerint változtathatók. Így jöhetnek létre a legcsodálatosabb képkombinációk, olyanok, amilyeneket Swift a Gulliver utazásaiban, Dante az Isteni színjátékban megálmodott.

Különlegesen és megragadóan szépek a parányi makettek, melyen a pokol kapuja alig kétarasznyi, egy fa pedig fűszál nagyságú, s minden kis építmény valami kis szenczációval szolgál: ez kristályosan tündököl, amaz kénesen lángol, ez meg itt a színek üde pompájával köti magához a tekintetet. Nagy Sándor díszlettervező még a felvételek közben is építgeti, simítgatja a parányi díszletépítményeket.

Ha ezeket a díszleteket

Vergilius és Dante útja a pokol köreiből. (Valamennyi fotónk a végleges képkombinációt egyesítő monitorról készült, mert a valóságban természetesen e látvány elemei csak külön-külön láthatók.) A képen: Bánffy György és Sinkovits Imre

Dante a hatalmas költemény bevezetőjét mondja Weöres Sándor fordításában (Szelényi László felvételei)

valódi méretekben kellene felépíteni, bizony rengeteg pénzbe kerülne. Így sem olcsó mulatság...

Rajnai András nem nagyon rajong azért, hogy a rendhagyó forgatás „műhelytitkai” kifecsegem. Talán attól tart, hogy akkor a néző esetleg gondolatban majd újra „szétszedi” a képet, s nem a meglevenített csodán ámul el, hanem a makettet látja benne...

Amit azonban kár volna eltitkolni: tíz év kísérletezésének beérett termésé a Gulliver a törpék országában és Dante Poklának elektronikus változata, melyet Rajnai András hű segítőitársaival, Jánosi Antal dramaturggal és Abonyi Antal operatőrrel az elmúlt hetekben készített el. (A Gulliver előreláthatólag november 8-án kerül sugárzásra.) A kísérletek főbb állomásai voltak: Juhász Ferenc Az éjszaka képei című költeményére létrehozott képkompozíció, az

Ének a galaktikáról című elektronikus költemény, aztán a Gilgames-eposz.

— A kísérletezés szót én inkább a kutatóprogram szóval helyettesíteném be — mondja Jánosi Antal, — Az ellenérv az volt, hogy amit csinálunk nem a nagy tömegeknek szól, nem való a tévébe. Mi ezzel szemben igyekeztünk bizonyítani, hogy igenis a tévétechnika adottságainak legjobban megfelelő, nagy lehetőségeket és perspektívákat kínál a vívmány az, aminek hasznosításán mi dolgozunk. A televízió ugyanis nemcsak közvetítőberendezés, hanem rendkívül sokoldalú és újszerű képkombináló, képkalkoló, képszintetizáló eszköz is, amely a képeket, ha kell, automatikusan illeszti, montírozza össze. Természetesen megfelelő feldolgozásra szánt műveket és forgatókönyveket igényel. Annak, aki erre a technikára ír forgatókönyvet, nem prózában,

nem is lírában, hanem elsősorban képi összetételekben kell gondolkodnia.

A munka újszerűségére utalnak azok a műszavak is, melyeket a rendező és stábja az operatőrök, Plózer József műszaki vezető, Németh Lehel és Kelemen László képmagnósrögző között hallottam „röpködni”. Amilyen például: a memóriagység, a time-code, az elektronikus echo kifejezés. Egy kicsit ez is azt sugallta számomra, hogy nem csak a Swift és Dante által megírt, ismeret csodavilágban járok, hanem egy ismeretlen, utópisztikus-televíziós jövőben.

Menetközben is tart a fejlődés. A Gulliver még csak ezer vágással készült, és — kézzel, a Pokol már nyolcezer vágással — géppel. S oly precíziós finomsággal, amire az emberi kéz és szem talán nem is képes.

S. Gy.